

Zuidwester

IVN Zuidwest Veluwezoom - voorjaar 2020, jaargang 34

Werken in Heelsums beekdal

Jaarverslag 2019

Werkgroep Landschapsonderhoud 35 jaar

Namen en adressen

IVN

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Door mensen zelf in aanraking te brengen met de natuur worden zij zich pas echt bewust van de waarde ervan. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven.

Afdelingsbestuur IVN Zuidwest Veluwezoom

Interim-voorzitter

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 – 334 27 43
Beukenlaan 21, 6862 HS Oosterbeek

Secretariaat

Vacature

Penningmeester

Folchert van Dijken, f.r.van.dijken@planet.nl

Bestuurslid

Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com,
06 – 40 95 46 37

Werkgroepcoördinatie

Werkgroep Landschapsonderhoud

Albert Smit, smit.albert52@gmail.com, 026 – 339 24 11

Redactie Zuidwester, redactie.zw@gmail.com

Simone Saarloos, simonesaarloos@gmail.com,
0317 – 35 74 56, 06 – 55 15 69 18

Ledenadministratie en bezorging Zuidwester

Wim Chardon, wim.chardon@wur.nl, 0317 – 31 94 90

Werkgroep PR en website

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 – 334 27 43

Werkgroepen Beken en sprengen

Werkgroep Beken en sprengen Renkums beekdal, Ruud Schaafsma, ruud.schaafsma@gmail.com, 0317 – 31 51 17

Werkgroep Beken en sprengen Heelsumse beek, Wiebe Selders, 026 – 334 18 25 / 06 – 27 10 38 31, wiebe.selders@hetnet.nl

Werkgroep Beken en sprengen de Kamp, Maarten Kubbe, 06 – 41 99 82 12, mkubbe@yahoo.com

Werkgroep Beken en sprengen Oorsprongbeek/Gielenbeek, Hans van Leeuwen, 026 – 333 31 39 / 06 – 12 42 03 23, leeu9362@planet.nl

Werkgroep Zomp

Johanneke Sanders, johanneke.sanders@xs4all.nl,
026 – 334 30 77

Vogelwerkgroep

Els Roode, els.frank@planet.nl, 0317 – 31 82 12

Werkgroep Natuur en gezondheid

Mary de Jong, mary-dejong@hotmail.com,
06 – 40 95 46 37

Werkgroep NME

Ineke Puijk, inekepuijk@yahoo.com, 0317 – 41 75 75

Werkgroep Renkumse duizendknoopbrigade

Henny Tax, 06 – 16 37 27 58,
renkumseduizendknoopbrigade@outlook.com

Heemtuin De Zomp

Ingang Fangmanweg/hoek Dam, Oosterbeek

IVN Gelderland

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem, 026 – 351 29 27

IVN landelijk bureau

Plantage Middenlaan 2C, Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam, 020 – 622 81 15

Lidmaatschap IVN Zuidwest Veluwezoom

Contributie: € 16,- per jaar. Donatie: € 10,- per jaar.
Huisgenoten: € 8,- per jaar. Girorekening: NL39 INGB
0000 805291 t.n.v.IVN-afdeling Zuidwest Veluwezoom te Renkum.

Als lid ontvangt u twee keer per jaar de Zuidwester, het contactblad van IVN Zuidwest Veluwezoom, en vier keer per jaar Mens en Natuur, het landelijke blad van het IVN.

Algemene ledenvergadering

Op **18 april 2020** vindt de algemene ledenvergadering plaats bij Villa Doarps-Eijn, Utrechtseweg 31, 6862 AB Oosterbeek (locatie dagactiviteit van Verburgt Molhuijsen Staete, 1e verdieping). Inloop om 9.30 uur, start vergadering om 10.00 uur. Het programma eindigt om 14.00 uur. In het tweede deel van het programma houdt Lub van der Weerd, voormalig bestuurslid van de Stichting Bio-toopverbetering Zuid-Veluwe en de Imkervereniging 'de Korenbloem', een presentatie over bijen en akkerranden.

Zuidwester

IVN Zuidwest Veluwezoom - voorjaar 2020, jaargang 34

Voorwoord

Vorig jaar schreef Cees Kwakernaak in het voorjaarsnummer van de Zuidwester: *“Het is medio februari, de thermometer staat vanmiddag op 13 °C. Ons grasveld ziet lila van de talloze krokusjes, waarop al een paar bijen zijn neergestreken. Het lijkt wel medio maart!”* In november 2019 overleed Cees. Voor zijn bostuin nam ik bij de herdenkingsdienst namens onze afdeling een schaal met bloembollen mee, speciaal soorten om te verwilderen. Een andere manier om de herinnering aan Cees levend te houden is het bankje dat we namens IVN Zuidwest Veluwezoom zullen plaatsen bij het Renkums beekdal. Op initiatief van Cees werd dit gebied, voorheen industrieterrein Beukenlaan, aan de natuur teruggegeven. In samenspraak met Roos zoeken we een mooi plekje.

Dit jaar zal onze afdeling weer op vele gebieden actief zijn. We houden op 18 april onze algemene ledenvergadering op de Verburgt Molhuysen Staete in Oosterbeek. Het verpleeghuis waar Bep van 't Hoff regelmatig de 'natuur in huis' brengt. Met haar verrassingsdoos met materialen uit de natuur laat ze de bewoners de natuur te beleven. Onze nieuwe werkgroep Natuur en gezondheid gaat verder met deze natuurbelevingen, samen met nog enkele verpleeghuizen in onze gemeenten.

Het jaar 2020 is een jubileumjaar voor de werkgroep Landschapsonderhoud. De werkgroep is 35 jaar geleden begonnen als troepgroep. Op 17 mei 2020 houdt de werkgroep de Zomp weer de tweejaarlijkse Zompmarkt. En op zaterdag 13 juni 2020 houden we samen met Stichting Renkums Beekdal weer onze beekjesdag.

Op de valreep mag ik met plezier melden dat Henny Tax, coördinator van de Japanse duizendknoopbrigade, tot het afdelingsbestuur wil toetreden.

Albert Bos, waarnemend voorzitter

Inhoud

- 3 Voorwoord
- 4/6 Jaarverslag 2019
- 7 Werken in Heelsums beekdal
- 8/9 Zevende lustrum werkgroep Landschapsonderhoud
- 10 Gezamenlijke werkdag; Werkgroep Natuur en gezondheid
- 11 Gaten in mijn bladeren
- 12 Andere perspectieven op weidevogels in het Binnenveld
- 13 De Ganzenveer
- 14 We zijn op zoek naar ...; 'Slapend lid'
- 15 Buitenladder
- 16 Coördinatoren en bestuur

Colofon

Redactie:
Albert Bos, Mary de Jong,
Simone Saarloos

Drukker:
Editoo B.V. te Arnhem

Redactieadres:
Simone Saarloos
Beukenlaan 1
6871 CK Renkum
0317 35 74 56
simonesaarloos@gmail.com

De uiterste inzenddatum van
kopij voor het najaarsnummer is
11 september 2020.

Jaarverslag 2019

AUTEURS: COÖRDINATOREN WERKGROEPEN
EINDREDACTIE: HENNY TAX, SIMONE SAARLOOS

Het jaar 2019 was inhoudelijk een goed jaar voor IVN Zuidwest Veluwezoom. Ook dit jaar is er door een groot aantal vrijwilligers veel werk in en rondom de natuur verzet. Maar het was ook een jaar met een diep zwarte rand. Onze actieve voorzitter en inspirator Cees Kwakernaak overleed na een lang ziekbed. Hij deed veel voor onze afdeling; hij wist veel en zorgde voor veel vruchtbare contacten. Nog steeds opnieuw ontdekt het bestuur hoeveel hij wel wist en deed voor de afdeling. Het bestuur is bezig een opvolger voor Cees te vinden.

Samenwerking IVN en KNNV

De samenwerking tussen IVN-afdelingen onderling en met de KNNV willen we nog verder uitbreiden. De besturen hebben regelmatig contact met elkaar.

Natuurgidsenopleiding

Na de afgeronde natuurgidsenopleiding in 2018 is er in 2019 geen nieuwe opleiding geweest. Er wordt een begin gemaakt met het organiseren van een nieuwe opleiding, waarvoor contact wordt gezocht met KNNV. Ondertussen is het eerste gesprek met de KNNV geweest.

Ledenuitje

Op 22 september 2019 ontvingen we de IVN-afdeling Uden als een tegenbezoek van ons ledenuitje aan de Wijstgronden in Uden op 13 april 2019. Bij stralend weer konden we vol trots 'ons' Renkums beekdal laten beleven (zie onderstaande afbeelding).

De werkgroepen

De bestaande werkgroepen hebben in 2019 weer vele uren en energie besteed aan beheer en onderhoud van natuur en landschap en aan natuureducatie. Via de tellingen en verslagen van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) worden bestuurders van de provincie bewust gemaakt welke economische waarde al dit werk aan het landschap toevoegt.

Werkgroep Zuidwester

In het voorjaar en in het najaar zijn papieren Zuidwesters aan de leden verstuurd. Dankzij de inspanning van de redactie blijft de Zuidwester een goed gevuld en goed ogend blad dat de contacten met de leden verzorgt.

Werkgroep PR en website

Er is vijfmaal een digitale nieuwsbrief e-Zuidwester verschenen. We verzamelen voor onze afdeling interessante artikelen van internet. Met de kraam namen we deel aan diverse markten van Stichting Renkums Beekdal: de lentemarkt en het oogstfeest. Een groot succes was het uilenballen uitpluizen. Het is een feest te zien met welk enthousiasme kinderen (en volwassenen) aan deze activiteit deelnemen. We onderzoeken hoe we o.a. onze naamsbekendheid kunnen vergroten. Verschillende groepen hangen de IVN-vlag op als banner wanneer ze ergens werken.

De vogelwerkgroep

De vogelwerkgroep bestaat uit 4 leden. De werkgroep heeft in 2019 diverse excursies verzorgd, zoals een broedvogeltellingexcursie, een bezoek aan de kust en aan de polder Arkemheen. Gemiddeld genoten zo'n 15 deelnemers van de vele vogels die werden waargenomen. De groep heeft de oeverzwaluwwand in de Jufferswaard te Renkum schoongemaakt en het omgedoopt tot 'insectenhotel', omdat er nog steeds geen zwaluwen in huizen. In de lente is er een lang weekend gevogeld in het Lauwersmeergebied. Deze meerdaagse excursies zijn populair. Voor komend voorjaar staat er een reis naar Denemarken op het programma, welke inmiddels is volgeboekt.

Werkgroep Landschapsonderhoud

De werkgroep Landschapsonderhoud is in 2019 verder gegroeid. Hoewel het aantal vrijwilligers per werkdag wisselt, komen er steeds meer vrijwilligers opdagen. Op sommige ochtenden staan er ruim 25 mensen gereed om de wilgen te knotten en de takken af te voeren. Vooral de ochtenden met wilgenknotten in de uiterwaarden trekken veel deelnemers. Het is de bedoeling een wilg eens per

drie jaar te knotten; dat betekent ruim 150 per jaar. Om de heide in de Bilderbergbossen en langs het spoor bij Wolfheze te behouden wordt die ontdaan van opkomende den- en berken en bramen. Op sommige plaatsen graaft de groep naar kaal zand om de zandhagedis te verlokken. Verder helpt de groep met het onderhoud van 'Park Bato's Wijk' in Oosterbeek en landgoed 'De Kamp' in Heelsom. In voor- en najaar organiseert de werkgroep met de zwerfafvalruimers in de gemeente Renkum een 'uiterwaardenschoonmaak'. Ook is voor de negende achtereenvolgende keer meegedaan met de Landelijke Natuurwerkdag.

Wergroepen Beken en sprengen

De werkgroep 'Beken en sprengen' in het Renkums beekdal heeft een prima werkseizoen achter de rug. We werkten 16 zaterdagochtenden met gemiddeld 15 'beekprutters'. Na de tweede droge zomer vielen de beken steeds verder droog. In september stond de Molenbeek over grote trajecten helemaal droog en de Oliemolenbeek voerde nog maar heel weinig water. In overleg met het Waterschap Vallei en Veluwe legden we diverse stuwtjes aan in de hoop water vast te houden. In de hoop dat hierdoor vooral in de beleemde beekdelen water bleef stromen. Gelukkig ging de Oliemolenbeek na de schoonmaak weer meer water voeren. De sprengkoppen van de Molenbeek in het Paradijs hebben we geschoond en samen met de grote neerslag in februari 2020 stroomt er weer water door de Molenbeek bij gebouw de Beken. In oktober groeven we een poel tussen Informatiecentrum Renkums Beekdal en de Bennekomseweg en een deel van de Halveradsbeek uit. Hier lag een laag van ongeveer 70 cm dikke modder. Poel en beekloop zijn nu weer vol met water, waardoor het waterpeil in de poel achter het Informatiecentrum met zo'n twintig centimeter is gestegen. Twee 'beekprutters' hadden gezien dat in de duiker onder de Bennekomseweg honderden stekelbaarsjes zwommen. Dit was hun laatste vluchtplaats in de al een half jaar geleden drooggevallede Molenbeek. Met schepnetten hebben we ruim 300 stekelbaarsjes gevangen en deze overgezet naar de weer watervoerende poel. Deze actie wordt zeer gewaardeerd door de ijsvogel.

De werkgroep Beken en sprengen in het Heelsums beekdal bestaat uit 8 personen. Deze werkgroep bestaat in 2020 tien jaar en werkt op woensdagmorgen aan de beken en poelen in het gebied van Natuurmonumenten bij Wolfheze, zoals de vijvers en beeklopen bij Hotel Wolfheze en de Papiermolenbeek bij Heelsom. In 2019 vielen helaas beken rond de Wodanseiken (Papiermolenbeek en Wolfhezerbeek) droog. Een paar jaar geleden was er na veel inspanning en onderhoud hier nog water te 'produceren'. De belangrijkste, Heelsumse beek voert nog wel water mede dankzij het verwijderen van blad, pitriet, humuspakketten, hout en knolrus, een woekerplant die ervoor zorgt dat je uiteindelijk geen beek meer ziet. De taluds werden gemaaid en boompjes, struikjes en bramen verwijderd. Om het water zo lang mogelijk vast te houden liggen bij de bruggetjes boomstammetjes als stuwen. Als wandelaars de leden van de werkgroep zien werken, vragen ze wat zij aan het doen zijn. Voor de werkgroepsleden

een mooie gelegenheid om dan over hun passie en de beken te vertellen.

De werkgroep Beken en sprengen op de Kamp kwam voort uit een in september 2018 gehouden conferentie over de toekomst van het Heelsumse beekdal. De werkgroep is gestart op 15 maart 2019 met 18 vrijwilligers (nu 16) en onderhoudt beken en poelen op het landgoed de Kamp. Dit landgoed ligt tussen de A50, agrarisch bedrijf Gerritsen, De Kabeljauw en papierfabriek Schut. De Kamp telt drie stromende beken en drie poelen. Er wordt eens in de twee weken gewerkt op de ochtend van vrijdag en dinsdag met gereedschap van de SLG. In totaal waren er 33 werkochtenden en 194 werkuren. Een oude beek eerst vol humus is nu weer open en watervoerend. Daarnaast zijn er twee poelen geschoond en is een derde uitgegraven en vergroot. In samenwerking met de werkgroep Landschapsonderhoud zijn (fruit)bomen, heesters en struiken geplant om de biodiversiteit op het landgoed te vergroten; een activiteit dit tot in 2020 zal doorlopen.

Wergroep de Zomp

De groep vrijwilligers van werkgroep de Zomp heeft van maart tot september om de twee weken op de woensdagochtend en -avond gewerkt. Het is een kleine groep, wel met enige aanwas. Met advies en hulp van het Waterschap

en de bekengroep zijn dammen gebouwd om instroom van vervuild water tegen te gaan. Dit is een kleine stap om te proberen de verzuivering door voedselrijkdom tegen te gaan. De zomerdroogte beïnvloedde de plantengroei. Er hoefde toen bijna niet te gewied te worden. In het voorjaar zijn twee rondleidingen in de heemtuin gehouden. De Zomp is zelfs als trouwlocatie gebruikt voor een klein gezelschap.

Internationaal

Veel ervaring die is opgedaan in de werkgroepen, wordt internationaal toegepast. Eind mei hebben 19 IVN'ers meegeholpen in Tsjechië om in een wetland de natuur ten gunste van amfibieën te herstellen. Zij hebben het als groep ook gezellig gehad met excursies en samen zijn.

Werkgroep NME

De Stichting Renkums Beekdal verzorgt NME-activiteiten voor Renkumse basisscholen. Alle scholen doen aan minstens één van die activiteiten mee. Er is met name veel belangstelling voor de excursies voor groep 5 en 6 in het beekdal. Samen met IVN Ede verzorgden we een schoolgidsencursus. Dit heeft maar weinig nieuwe vrijwilligers opgeleverd. Het is jammer dat het aantal IVN'ers bij de schoolgidsen heel laag is.

Werkgroep Arboretum

De werkgroep Arboretum Belmonte heeft in het seizoen 2018/2019 geen aangevraagde wandelingen gehad. Sinds 2015 is het aantal wandelingen teruggelopen tot 1 à 2 wandelingen.

Werkgroep Renkumse duizendknoopbrigade

In 2019 was de Renkumse Japanse duizendknoopbrigade voor het derde jaar actief als IVN-werkgroep. Op diverse locaties, verspreid over de gemeente, werden op 15 georganiseerde werkdagen de duizendknoopplanten uitgegraven of gemaaid. Daarnaast verwijderde in Heveadorp een groep regelmatig duizendknopen rond de Seelbeek. Veel werk werd ook verzet door vrijwilligers in hun directe eigen leefomgeving, met name in Oosterbeek, in Renkum langs de Beukenlaan en in Doorwerth bij de clusterwoningen. In totaal meer dan 450 uur is er gewerkt. Net als in 2018 heeft in 2019 de droogte de groei van de Aziatische duizendknopen enigermate vertraagd. Met name de volwassen planten kregen vaak last van verdorde bladeren, waardoor zij in hun groei zijn geremd. Eind 2019 is met de gemeente een verkennend gesprek geweest over welke rol de Renkumse duizendknoopbrigade kan spelen bij het opstellen van een beheersplan voor de duizendknopen in de gemeente. Een vervolg in 2020 is te verwachten. In mei 2019 is er landelijk aandacht geweest voor meer coördinatie bij de bestrijding van de duizendknopen door een uitzending op radio en televisie bij Een Vandaag waarbij de brigade was vertegenwoordigd.

Werkgroep Natuur en gezondheid

Voor het thema Natuur en Gezondheid waren IVN-leden actief bij instellingen waar mensen zorg ontvangen, zoals het woonzorgcentrum Verburgt Molhuysen Staete en de Willemshoeve. Dankzij de steun van Stichting Den Brinker is er een natuurkoffer met voorwerpen uit de natuur bij de afdeling aanwezig die in Verburgt Molhuysen Staete actief is gebruikt.

Op 21 september 2019 vond de eerste Groene Alzheimerdag bij het Renkums beekdal plaats. Een unieke samenwerking tussen Alzheimer NL, de IVN-afdelingen Zuidwest Veluwezoom, Ede en Veenendaal-Rhenen, KNNV, Stichting Renkums Beekdal en De Beken. Op verschillende manieren werden de 20 aanwezigen in contact gebracht met de natuur. Natuuractiviteiten waarbij rekening werd gehouden met hun situatie, hun tempo, hun manier van communiceren. De aanwezige gasten vonden het prettig dat deze dag er was.

Stekelnootje

Paardjes aaien

We houden zo van de natuur. Vooral de knuffelbare natuur. Niets houdt ons tegen om wilde dieren te willen aaien, voeren, beetje kroelen. Nu hoeven we dat voer niet meer te gaan brengen bij deze dieren. De wilde paarden komen vanzelf naar ons toe om te bedelen om iets lekkers. Duwend, dringend en soms bijtend. Mmm, toch niet meer aaibaar genoeg. Wel eetbaar.

Mary de Jong

Werken in Heelsums beekdal

AUTEUR: WIEBE SELDERS

Al 10 jaar lang werkt de werkgroep Beken en sprengen in het Heelsumse beekdal met een vaste groep van 8 enthousiaste mensen elke woensdagochtend, weer of geen weer, aan de beken en poelen in het gebied van Natuurmonumenten bij Wolfheze. Het gaat hierbij om de Heelsumse beek, de Papiermolenbeek en de Wolfhezerbeek en diverse poelen. Ook werken we in de vijver en beeklopen bij Hotel Wolfheze en onderhouden we de Papiermolenbeek in Heelsum.

De **Heelsumse beek** is de belangrijkste beek in dit gebied. Belangrijk vanuit cultuur-historisch en ecologisch oogpunt. Deze heidebeek voert nog volop water ondanks de droge zomers van 2018/2019. Het is een beek van het Hoogst Ecologische Niveau (HEN) met bijzondere planten die op de rode lijst staan, zoals de stippelvaren, het teervederkruid en de waterpinksterbloem. Ook is hier het uiterst zeldzame beekmijtertje verschillende keren gesignaleerd. Om het water zolang mogelijk vast te houden zijn er onder de bruggen natuurlijke stuwtjes van boomstammen gemaakt. Onlangs is er met steun van het IVN en St. Kruiswerk Renkum een nieuwe bank geplaatst.

Tien jaar geleden zorgde het Waterschap nog voor het onderhoud van de beek. Met grote grijpers werd de beek schoongemaakt en dat was niet, om het maar diplomatiek te zeggen, erg bevorderlijk voor de biodiversiteit. Op verzoek van Natuurmonumenten en het Waterschap is er toen een nieuwe bekengroep opgericht die in het vervolg voor het onderhoud van de beken ging zorgen. We verzorgen nu het onderhoud van de taluds en de beek. In het water groeit overvloedig de knolrus, een woeker-

plant die ervoor zorgt dat de beek dichtgroeit en dat je uiteindelijk geen water meer ziet. Op de taluds groeien bramen, berkjes, pitriet, hoge grassen en andere struikjes die prima gedijen bij hoge stikstofwaarden. En datzelfde geldt voor de knolrus.

Probleembeken zijn de **Wolfhezer- en de Papiermolenbeek**. Die staan nu droog zoals veel beken in ons gebied. De grondwaterstand staat nu zo'n 50/60 cm onder de beekbodem en er moet wel heel veel regen vallen om weer water in die beken te krijgen. Dat lukte ons wel, na veel noeste arbeid, in 2016. We maakten de beken schoon tot op de oorspronkelijke beekbodem die bestaat uit geel zand en grint. Meer dan 25 jaar had hier geen water gestaan! De echte beekprutter kan zich voorstellen dat dit een absoluut hoogtepunt was.

Werkgroep 'Stromende beken'

In 2018 is er door Natuurmonumenten een streekconferentie georganiseerd over het Heelsums beekdal. Uit die conferentie zijn verschillende werkgroepen ontstaan die met voorstellen kwamen om het beekdal aantrekkelijker te maken. Een van die groepen kreeg de naam 'stromende beken'. De groep stelde zich tot doel om weer water in beken bij de Wodanseiken te krijgen. Om een idee te krijgen hoe de grondwaterstand ervoor staat, zijn er in het hele gebied peilbuizen geplaatst. Twee jaar lang wordt er door vrijwilligers gepeild. De peilingen moeten ons uiteindelijk inzicht geven of een renovatie van de beken een optie zou kunnen zijn. Het zou mooi zijn als er weer water gaat stromen in de beken bij de Wodanseiken!

Zevende lustrum Werkgroep Landschapsonderhoud

AUTEURS: ALBERT SMIT EN THIJS VAN DER VELDEN, COÖRDINATOREN

Landschapsonderhoud is essentieel voor het behoud van de mooie omgeving op de Veluwezoom. Bij het 7e lustrum van de werkgroep is er een kerngroep van ca. 40 deelnemers, die zich daarvoor in steeds wisselende samenstelling inzet. Ook iedereen die een enkele keer wil meehelpen, is welkom.

Gemiddeld zijn er maar liefst 17 vrijwilligers op een werkochtend!

Naar aanleiding van het vorige lustrum is de uiterwaardenschoonmaak nieuw leven ingeblazen. Dat was de eerste activiteit van de toenmalige 'Troepgroep'. Bij herintroductie zijn daar meer dan honderd vrijwilligers bij betrokken. Inmiddels is er twee keer per jaar een schoonmaak. Omdat de hoeveelheid zwerfafval gelukkig afneemt, klaren nu zo'n 40 deelnemers de klus.

Een geliefde activiteit blijft het knotten van wilgen. Dat gebeurt dit jaar voor de tiende keer ook op de Landelijke Natuurwerkdag. De rij wilgen langs de Polderweg in de Rosandepolder is dan aan de beurt. Op deze dag is iedereen welkom, die kennis wil maken dit werk.

Een groep scouts werkt nu al enkele jaren enthousiast mee: jong geleerd, oud gedaan!

Jaarlijks knut de groep ruim 150 bomen; dat gebeurt naast dit gebied ook langs de Heelsumse beek en in de Jufferswaard. De laatste jaren is er uit onverwachte hoek hulp bijgekomen: de bevers hebben zo hun eigen wijze voor de aanpak van wilgen: ze hebben al heel wat bomen geveld.

Het verwijderen van opslag op heidevelden, onderhoud van een Vlinder-V en hulp bij het onderhoud van 'Park Bato's Wijk' en landgoed 'De Kamp' completeren de werkzaamheden. De vrijwilligers stellen de afwisseling van activiteiten en werklocaties op prijs. Dat geldt ook voor de vrijblijvende deelname: wie tijd en zin heeft in een sportieve en gezellige buitenactiviteit die bijdraagt aan de kwaliteit van het landschap, is van harte welkom!

Het vorige lustrum is aansluitend aan een werkochtend in de tweede helft van het seizoen gevierd. Dit jaar gaat dat later in de lente plaatsvinden op een nog nader vast te stellen wijze en locatie. Evenals vorige keer zullen we ook oud-deelnemers van de groep daarvoor uitnodigen.

Gezamenlijke werkdag

AUTEUR: RUUD SCHAAFSMA

Met alle vrijwilligers-werkgroepen in het Renkums beekdal (dat zijn er zeven!) hebben we 15 februari jl. weer een gezamenlijke werkdag gehouden.

Grafheuvels

In overleg met Staatsbosbeheer werden twee grafheuvels in het Paradijs aangepakt. Hier werden bramen en boompjes uitgespit, die keurig op een ril rond de grafheuvels werden gelegd. Vanaf een wandelpad werden boompjes verwijderd, waardoor een grafheuvel weer in zicht kwam.

Frankenspreng

De bekenwerkgroep heeft een relict van een oude beekloop uitgegraven, waardoor deze vanaf het wandelpad weer zichtbaar werd als beekloop. Het beekloopje is vernoemd naar Gerda Franken: de Frankenspreng. Haar bankje kijkt er bijna op uit.

Het was een leuke werkdag op een van de weinige droge dagen in de natte maand februari. Met heerlijke soep bij de lunch, die zeer werd gewaardeerd door de dertig deelnemers.

Natuur en gezondheid

AUTEUR: MARY DE JONG

Na de mooie Groene Alzheimerdag kroop het bloed waar het wél kon gaan. De nieuwe werkgroep Natuur & Gezondheid is opgericht. Maar liefst 10 enthousiastelingen van IVN Zuidwest Veluwezoom, St. Renkums Beekdal en Alzheimer NL Wageningen e.o. buitelden over elkaar met ideeën, ervaringen en doelen. Allen gericht op fijner, meer en intensiever natuur beleven voor mensen met dementie en hun naasten. Met de Groene Alzheimerdag in ons achterhoofd hebben we ervoor gekozen deze dag om te zetten in meerdere Groene Alzheimeractiviteiten (Natuur doet je goed). Enkele resultaten: Een presentatie in het Alzheimercafé, wandelingen in het Renkums beekdal, tuinactiviteiten in verpleeghuizen.

Ook sluiten we aan bij het Lerend Netwerk van vier verpleeghuizen in gemeenten Renkum en Wageningen. Onze werkgroep gaat actief met woon- en activiteitenbegeleiders enkele groenactiviteiten oefenen. Natuur zit vaak

weggestopt in het geheugen van mensen met dementie. Het is bijzonder om samen opnieuw mooie ervaringen op te doen en de oude herinneringen naar boven te halen. Zo dragen de zorgmedewerkers en wij ons steentje bij om ouderen met dementie te laten genieten en gezondheidsprofijt te hebben van de natuur.

En we willen nog veel meer. Ook interesse om mee te denken en te doen met de werkgroep Natuur & Gezondheid? Stel je vragen en vertel je ideeën aan Mary de Jong, IVN Zuidwest Veluwezoom: mary-dejong@hotmail.com.

Gaten in mijn bladeren

AUTEUR: MARY DE JONG

Heerlijk, die eerste vrije lentedag in het weekend! Ik verheug me de hele week al op een dagje in de tuin scharrelen en rommelen. Om het tuinieren te noemen, geef ik het te veel eer ben ik bang. Ik hang met mijn hoofd vlak boven de grond om de eerste groene puntjes van een plantje te bewonderen. Andere planten staan zelfs al met behoorlijk wat mooi blad boven de grond.

Mooi blad?! Ah nee hé, de eerste gaten zitten er al weer in. Even verder bespeur ik de waarschijnlijke boosdoener of een familielid van hem: de slak. Een segrijnslak (of kleine wijngaardslak) om precies te zijn. Wat speurwerk zegt me dat deze slakkensoort vooral in drukker bemenste gebieden voorkomt, zoals mijn stad dus. Maar inheems is hij niet.

Kronkelen

Wat een gek beestje is het toch. Het enige weekdier dat op het land leeft. Door slijm aan te maken, droogt hij niet uit. Voortbewegen doet hij met één joekel van een voet vol met spieren die hij afrolt om vooruit te komen. Door het slijm kan hij over allerlei oppervlakten glijden, ook zand en boomschors. 's Ochtends zie ik de meest wonderbaarlijke slakkensporen op mijn tuintafel. En denk oprecht dat zijn tocht wel wat efficiënter zou kunnen, zo kronkelig is het.

Vastgegroeid

Zijn huisje heeft ie altijd bij zich. Eigenlijk is het niet echt een huisje, maar een uitwendig skelet waarin hij gegroeid is. Dit skelet groeit met de babyslak mee tot hij volwassen is. Huizenruil, zoals bij een heremietkreeft, zit er dus niet in. Ook de gewone naaktslak (zie foto) heeft een skelet, maar dat is een kalkplaatje (of schildje) onder de huid. Juist dit huisje of plaatje van kalk maakt de slak tot een belangrijk gidsfossiel. Hiermee kunnen wij bepalen hoe

oud aarlagen zijn. Andersom weten we zo dat de segrijnslak zo'n 2500 miljoen jaar geleden al in Noord-Afrika leefde. Wat ik ook zo bijzonder vind, is dat grote gapende ademgat, heel duidelijk te zien bij de naaktslak. Je kijkt zo dwars door het beestje heen.

Irritant én/of nuttig

Veel slakken zijn helaas uit op de jonge scheuten en bladeren van onze geliefde tuinplanten. Maar ook op aas of etensresten, zoals dode regenworm, of ons brood voor de vogels (zie foto). Met hun kleine uitsteeksel voelen en proeven ze of iets eetbaar is. De exotische slakken in mijn aquarium zijn zelfs echte rovers. Met hun snuitboor boren ze een gat in het huisje van de andere slakken om ze vervolgens uit te zuigen. Op hun twee andere, langere tentakels zitten hun ogen.

Verhuizen of verbouwen

Kei-interessant, denk je misschien, maar niet in mijn tuin. Pak ze dan op en verplaats ze naar een andere plek waar ze minder last veroorzaken. Je kunt ze lokken met omgekeerde citrusvruchten en meloen. Of je accepteert dat ze er nu eenmaal zijn en zorgt voor minder aantrekkelijke planten in de tuin. Want het zijn grote opruimers. Net als veel minder aaibare beestjes weer zo'n bijzonder nuttig beestje.

Slakken houden niet van:

Akelei (Aquilegia)
Kattenkruid (Nepeta)
Wolfsmelk (Euphorbia)
Schildpadbloem (Penstamon)
Duizendknoop (Persicaria amplexicaulis)
Ooievaarsbek (Geranium)
Duizendblad (Achillea millefolius)
Bellenplant (Fuchsia)

vtwonen.nl

Andere perspectieven op weidevogels in het Binnenveld

In dagblad *Trouw* schreef Roelof de Jong een mooi ingezonden stuk over de tegengestelde belangen tussen weidevogels en botanische doelen in het project Binnenveldse Hooilanden. Hoewel het projectgebied tijdens het weghalen van de bovenste laag in secties is verdeeld, waarvan er een aantal tijdens het broedseizoen ongestoord zijn gelaten, snijdt Roelof wel een correct punt aan. De botanische doelgemeenschappen voor het gebied zijn blauwgraslanden, dotterbloemhooilanden, trilveen en bloemrijke graslanden. De eerste drie zijn ongeschikt voor weidevogels, want ze zijn te nat. De bloemrijke graslanden zijn wel geschikt, maar het is de vraag of en hoeveel daar van gaat komen. Die waren vooral gepland in het gebied van het agrarische collectief, maar het is onzeker of dat doorgaat. De kosten/baten zijn namelijk veel ongunstiger dan oorspronkelijk begroot en voor de boeren (die toch ook een boterham moeten verdienen) wellicht niet aantrekkelijk meer (*Trouw*, 19 februari 2020). De teneur van de natuurbeleidsmakers is dat het Binnenveld vanwege de unieke kwelsituatie zeer goede kansen biedt voor bijzondere botanische gemeenschappen. Er broeden weliswaar weidevogels, maar hun aantal is relatief gering. Het zwaartepunt voor de weidevogels in de Gelderse Vallei ligt vooral in de Arkemheense polder, helemaal aan de noordkant van de vallei. De doelstelling voor het aantal broedgevalen is daar minstens 20 keer zo groot (oa 600 broedparen grutto's, zie beheerplan 2016 Natura2000 Arkemheen) dan in het huidige Binnenveld. Wat uiteraard niet betekent dat er geen maatregelen mogelijk zijn ten gunste van de weidevogels in het Binnenveld.

En dan over weidevogels in een wat breder perspectief: ik snap het belang van behoud weidevogels, maar soms gaat men daarin wel erg ver. Bomen in de omgeving van de broedgebieden worden gekapt om te voorkomen dat predatoren zoals kraaien en buizerds op de uitkijk zitten om

een kuikentje te verorberen. Bosschages in de buurt worden gerooid of van ondergroei ontdaan omdat daar vossen leven, die bovendien ook doelgericht worden afgeschoten. Zo'n beetje alle kuikenpredatoren worden bejaagd of weggejaagd. Behalve de ooievaar, dat gaat kennelijk nog een stapje te ver. En dan nog een stukje historisch perspectief: zeker is het zo dat de weidevogels sinds de jaren 70 flink in aantallen achteruit zijn gegaan (grutto's van zo'n 120000 paar in 1975 naar zo'n 35000 in 2016, bron Sovon), maar het is óók zo dat de aantallen grutto's vanaf begin 20e eeuw tot de jaren 70 van die eeuw naar schatting zes tot achtevoudig zijn toegenomen (<https://www.anoda.nl/winkel/vogels-en-mensen-in-nederland-1500-1920/>). Daaruit kan worden afgeleid dat er begin 20e eeuw naar schatting zo'n 15000-20000 broedparen grutto's waren. De enorme toename van destijds was te danken aan aanpassingen in de landbouwpraktijk: grootschalige ontwatering en toenemende bemesting. Grutto's houden van droge voeten en licht bemeste weilanden en in de jaren 60/70 waren de omstandigheden ideaal voor hen. In de eerdere decennia waren de omstandigheden een stuk natter en voedselarmer. Ik ben uiteraard niet tegen bescherming van weidevogels. Nederland heeft veruit de grootste gruttopopulatie van West-Europa en dus een grote verantwoordelijkheid. Maar er zijn ook andere natuurbelangen en het is belangrijk daar een balans in te vinden.

Geschreven op persoonlijke titel door Peter van Hooff, lid IVN Zuidwest Veluwezoom

(Foto's gevonden op www.flickr.com)

De Ganzenveer

In september kreeg ik een e-mailtje van Wim Braakhekke met de titel 'Ganzenveer' en een korte uitleg. Ik ben gaan googelen en heb diverse 'ganzenveren' gelezen. Toen besloot ik dat ik deze uitdaging wel aan wilde gaan. Ik had voldoende tijd om mijn verhaal op papier te zetten. Ik ben geen lid van IVN-Zuid-West-Veluwe, maar sinds 2 jaar actief bij Stichting Renkums Beekdal n.a.v. de natuurgidsenopleiding van IVN/KNNV in 2017/2018.

Mijn naam is Riek Harteveld-Dokter. Ik ben op eerste dag van de laatste maand in 1961 geboren in Heerde. Ik ben opgegroeid op een gemengde boerderij met kippen, varkens, melkkoeien en soms een beetje akkerbouw. Meewerken was heel gewoon. Nu als vrijwilliger bij de Stichting Renkums Beekdal en de werkgroep Beken en sprengen heb ik hier profijt van.

In 1979 ben ik verhuisd naar Wageningen voor de opleiding tot botanisch analist aan de STOVA. Na het afstuderen heb ik diverse jaren met grassen gewerkt, bij het RIVRO en de SVP, en daarnaast ook op een in-vitro-vermeerderingsbedrijf van gerbera's en lilies. Ik verhuisde naar Renkum, eerst naar een woning op de Bellevue en later naar de (oude) Bergerhof. Sinds 1988 woon ik met man en twee dochters in Ede. De oudste dochter (1990) woont met man en kleinzoon (2015) ca 200 meter bij ons vandaan. De jongste dochter (1994) woont nog thuis.

Beekjuffer

Bij de Stichting Renkums Beekdal ben ik actief sinds de opleiding tot natuurgids-vrijwilliger. Met vier cursisten kozen we voor het Renkums beekdal als onderzoeksgebied. We hebben ons met name gericht op 'Het voormalig industrieterrein Beukenlaan'. Dit is een hele mond vol en daarom hebben we het gebied een nieuwe makkelijkere naam gegeven: 'Papierweide' wat heel goed de lading van dit gebied dekt en ook steeds beter ingeburgerd raakt. Als groep cursisten zijn we ons de 'beekjuffers' gaan noemen met Wim Braakhekke als mentor en leermeester.

Beekprutter

Voor een snuffelstage ben ik meegegaan met de werkgroep Beken en sprengen ('beekprutters') van Ruud Schaafsma en ik ben daar blijven hangen. In de beginjaren van de 21e eeuw, in de periode dat ik marathontrainingen deed en regelmatig door dit gebied liep en de beekprutters aan het werk zag, heb ik gezegd: "Dat zou ik ook nog wel eens willen doen." En zie: 15 jaar later sta ik met enige regelmaat in de beek. Een andere activiteit die ik altijd nog op mijn lijstje had staan, was appels plukken. Dit heb ik inmiddels gedaan als vrijwilliger van de hoogstambrigade.

Gids

Bij al deze werkzaamheden heb ik veel geleerd over het gebied wat ik nu tijdens het gidsen aan belangstellenden kan overbrengen. Het is heel leuk en nuttig om mensen te

vertellen hoe de natuur in elkaar zit en hoe we dit kunnen bewaren voor de generaties na ons. De eindopdracht van de cursus is hier een goed hulpmiddel bij. We hebben vignetten/informatiekaarten gemaakt waarop diverse items uitgewerkt zijn over het gebied en de flora en fauna. Elke excursie is anders en het is dus prettig om veel parate kennis te hebben.

Andere activiteiten

Naast dit alles geef ik hardlooptrainingen aan een recreatieve loopgroep bij de Atletiekvereniging Climax in Ede. Minimaal 1 keer in het zomerseizoen lopen we een keer door het Renkums beekdal. In het verleden heb ik hier ook het nodige als vrijwilliger gedaan, maar toen de kinderen zijn gestopt, heb ik dit langzaam afgebouwd. In 2006/2007 heb ik een opleiding gedaan voor wandeltrainer en nordic walking-instructeur. Drie keer per week ga ik nu met nordic'ers en wandelaars de bossen in. Dit alles geeft elke week een redelijke volle agenda, met ook nog tijd voor creatieve hobby's: handwerken, vouwen met theezakjes, meestal 3D origami, en een beetje olieverf schilderen. Ik ben een bezige bij, het voelt niet als druk, maar lekker bezig. Dit komt omdat het buitenactiviteiten zijn. Mijn moeder zei al: "Geef haar maar een schoffel in plaats van een stofdoek."

De ganzenveer geef ik door aan Charley Erkens, ook een 'beekjuffer', en al jaren verbonden aan de Stichting Renkums Beekdal.

Nederrijnsepad

Dit voorjaar wordt het Nederrijnsepad geopend. Het is een rondwandeling van 27 kilometer langs de Nederrijn, door uiterwaarden en beekdalen, over stuwwallen en dijken. Veerpontjes en een brug brengen u naar de overkant. Het Nederrijnsepad is het 121ste Klompenpad. De brochure met een beschrijving van de route en bezienswaardigheden is onder meer te koop bij het startpunt Manege de Fruithof in Heteren en VVV's in de regio. Kijk ook op www.klompenpaden.nl.

'Slapend lid'

AUTEUR: SIMONE SAARLOOS

Dit voorjaar stopt Betsie van Loenen met de werkgroep Arboretum Belmonte. Als coördinator van deze werkgroep organiseerde zij rondleidingen in arboretum Belmonte in Wageningen.

Al heel wat jaren is Betsie actief bij het IVN. In 1972/1973 is zij in Wageningen komen wonen. Op de markt kwam zij een keer de voorzitter van het IVN tegen. Of de gidsencursus niet iets voor haar was? Dat is zij toen gaan doen, in 1979/1980. De cursus werd gegeven door een leerkracht uit Veenendaal, weet zij nog. Het was meer gericht op Wageningen, het Binnenveld, niet zozeer op Renkum. Na het gidsenexamen, een schriftelijk examen met vragen uit een boek en een mondeling examen, is zij eerst een soort hulpje bij de begeleiding van cursussen in Ede geworden, later iets met wandelingen in Oosterbeek en Renkum. In 1982/1983 moet dat geweest zijn. Ook heeft zij nog in het bestuur van onze IVN-afdeling gezeten, samen met Frits Leusink. Na haar huwelijk in 1986 begon de eerste periode als slapend lid. Dat duurde tot zo rond 2000. Toen waren de kinderen wat groter en kwam er meer tijd. Voor arboretum Belmonte werd Betsie gevraagd om rondleidingen te verzorgen. Dat betekende niet alleen rondleidingen geven, kennis over de heemtuin en haar geschiedenis onderhouden, maar ook regelen dat er genoeg gidsen waren. In de loop der tijd liepen de wandelingen in arboretum Belmonte niet meer zo goed. Ook de wandelingen in Renkum, zowel de publiekswandelingen als de woensdagochtend-wandelingen, waar Betsie een van de gidsen voor was, liepen steeds slechter. De vleermuisexcursies trokken aanvankelijk veel deelnemers. Maar ook dat werd steeds minder. Uiteindelijk stopten de werkgroep Wandelingen en de Vleermuisgroep. Nu stopt Betsie ook met de werkgroep Arboretum Belmonte. Betsie wordt weer 'slapend lid'. Wie weet wanneer zij weer actief wordt.

Onderstaande foto: gemaakt door Albert Bos op 5-2-2011

Op zoek naar ...

AUTEUR: INEKE PUJJK

Wij zijn op zoek naar mensen die kinderen kunnen helpen ontdekken wat ze in hun netjes vangen.

We begeleiden in mei en juni schoolgroepen in het Renkums beekdal op zoek naar waterbeestjes in de beek.

Op **zaterdag 13 juni** werken IVN en Stichting Renkums Beekdal samen op de 'beekjesdag', waar gezinnen kunnen onderzoeken wat er allemaal in de beek leeft. Het is altijd weer spannend wat er tevoorschijn komt. Helemaal voor kinderen die dit nog nooit hebben gedaan. We vinden altijd van alles, van stekelbaarsjes tot waterschorpionen.

Dit schooljaar hebben dertien Renkumse schoolklassen zich ingeschreven voor het beekprogramma. Daar komen de bezoekers aan de beekjesdag bij. Zo kunnen we ongeveer 350 kinderen en volwassenen kennis laten maken met onze bijzondere beken. Binnen de schoolgidsengroep Renkums beekdal verdelen we de schoolbezoeken.

Wil je weten of dit ook iets voor jou is, neem dan contact met me op.

Extra artikelen

Kijk voor al die artikelen waarvoor geen plek was in de Zuidwester, op de website.
www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/zuidwester-voorjaar-2020-extra-info

Activiteitenprogramma maart t/m juli 2020

Informatie

Vogelwerkgroep: Els Roode, tel. 0317 – 31 82 12, els.frank@planet.nl.

Werkgroep Beken en sprengen: Ruud Schaafsma, tel. 0317 – 31 51 17, ruud.schaafsma@gmail.com of Gerrit Brouwer, tel. 0317 – 35 15 45, gerrit.brouwer@gmail.com.

Werkgroep Landschapsonderhoud: Albert Smit, 06 – 53 65 89 50, smit.albert52@gmail.com of Thijs van der Velden, 06 – 23 11 80 23, mjmvdervelden@kpnplanet.nl.

MAART

28 maart 2020: werkochtend werkgroep Beken en sprengen.

28 maart 2020: werkochtend werkgroep Landschapsonderhoud. Meewerken met vrijwilligers van Bato's Park aan het onderhoud van het park. Verzamelen: entree begraafplaats aan de Fangmanweg te Oosterbeek.

APRIL

4 april 2020: vogelwerkgroep: Wageningse Bovenpolder.

4 april 2020: lentefeest van 11 – 16 uur bij het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum.

11 april 2020: werkgroep Beken en sprengen. Excursie.

18 april 2020: Algemene Ledenvergadering van 10 – 14 uur bij Villa Doarps-Eijn, Utrechtseweg 31, 6862 AB Oosterbeek (locatie dagactiviteit van Verburgt

Molhuijsen Staete, 1e verdieping). Inloop om 9.30 uur.

18 en 19 april 2020: Nederland Zoemt voor de derde keer de Nationale Bijentelling. Kom je ook in actie voor de wilde bij?

18 en 19 april 2020: Nederland Zoemt organiseert voor de derde keer de Nationale Bijentelling. Kom je ook in actie voor de wilde bij?

MEI

17 mei 2020: Zompmarkt van 12.00 – 16.00 uur in Oosterbeek, georganiseerd door de Heemtuin. De markt is te vinden op het grasveld in park Bato's wijk, Fangmanweg in Oosterbeek.

JUNI

13 juni 2020: beekjesdag van 13.30 – 16.00 uur bij het Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum.

17 tot 28 juni 2020: week van de invasieve soorten. Gedurende deze week vinden door heel Nederland activiteiten plaats rond het thema invasieve exoten. Kijk op de website voor meer informatie: www.weekvandeinvasieveexoten.nl.

JULI

4 tot 26 juli 2020: de grote vlindertelling van Natuurpunt. Juli is dé vlindermaand bij uitstek. Om mee te doen is 1 keer een kwartiertje tellen voldoende. Maar het is voor ons onderzoek nóg interessanter als je op meerdere dagen telt.

Onderstaande foto is gemaakt door Karel Noy: de zwarte zwaan Zorro in de Jufferswaard.

Foto achterzijde Zuidwester: coördinatoren en bestuur van IVN Zuidwest Veluwezoom, maart 2020

Beleef de natuur

